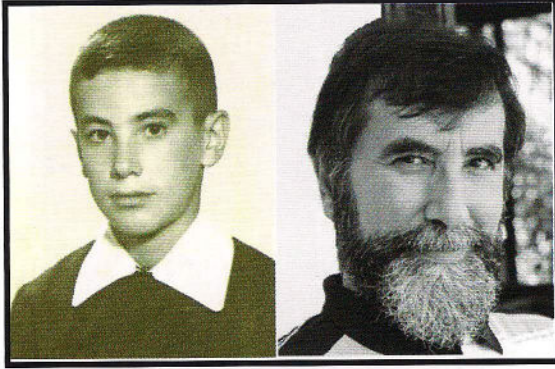

1962 Yılı Mezunu Ömer Aydın Atasoy'un
Anıları ve Okulun Tarihçesi

Geçmişten Geleceğe
Bakırköy
Behramağa İlköğretim Okulu *

Ömer Aydın Atasoy **

Geçen yılın Mart'ından önceki altı yıl, hemen hemen tüm enerjimi, uzmanı olduğum konuda bir bilimsel kitap yazmak için harcamıştım. Kitabımın teşekkür bölümünde, ilköğretmenim *Perihan Çapar* 'ın adını da yazmıştım. Bu vesile ile kendisi hakkında bazı bilgilere ulaşabilirim umuduyla okulumuza telefon ettim. Telefonuma o zamanki müdür yardımcımız Nurhan Özdemir Hanımefendi çıktı. Okulun geçmişiyle ilgili araştırmalara girişmek istediklerinden bahsederek beni okula davet etti. Mezuniyetimden 49 yıl sonra (Mart 2011) okula gittiğimde beni yeni müdürümüz Sayın Mustafa Kültür ile tanıştırdı. Mustafa Bey ile sohbet ettik, okul içini ve bahçeyi gezdik. Bahçedeyken, bana binanın ön cephesindeki tabelâyı gösterdi. Tabelâda, okulun kuruluş yılının 1920 olduğu yazılıydı. Mustafa Bey, bu yılın daha eskiye gitmesi gerektiğini söyledi. Çok haklıydı. Tarihçi olmadığımı ima ederek tanıdık tarihçilerden bilgi edinmeye çalışacağımı söyledim. Yeni müdürümüzün dikkati ve araştırmacılığı beni çok memnun etmişti.

* Bu yazımı, öğrencisi olmaktan onur duyduğum ilköğretmenim Sayın *Perihan Çapar* adına armağan ediyorum.

** Prof. Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi,
<http://www.akademi.itu.edu.tr/atasoy/>
oaatasoy@gmail.com

Yaptığım yoklama ve ön araştırmalar-dan anladım ki okulumuzun geçmişi ve dolayısıyla kuruluş tarihiyle ilgili hiçbir çalışma yapılmamış, hiçbir bilgi aktarılmamış. Okulun kurucusu olarak bildiğimiz *Behram Ağa* adı bile eksikti. Çünkü, 1652-1656 yılları arasında Osmanlı Sarayında dârüssaade ağası olan bir *Behram Ağa* daha vardı. Halbuki, okulumuzun kurucusunun adı tarihte *Hâfız Behram Ağa* olarak geçmekteydi. Bu üzüntü verici gerçekler ortaya çıktıktan sonra, aşağıda bahsedeceğim manevî borcumun hiç değilse bir kısmını ödeme fırsatı elde ettiğime ironik bir şekilde sevinerek araştırmaya koyuldum. Osmanlı arşivlerinin insanı girdap gibi burup içine çeken gizemli âleminde, küflü belgelerde saklı tarihimizi aradım. Araştırmalarımın ilk sonuçlarını aşağıda okuyacaksınız. Henüz değerlendiremediğim belgeleri ve *Hâfız Behram Ağa* 'nın ilginç yaşam öyküsünü başka yazılarımda ele almayı umut ediyorum.

Bakırköy ve Okulumuz

Elli altı yıl kadar önce, sonbaharın ilk günlerinin bir sabahında, Bakırköy Cevizlik Mahallesi Reyhan Sokağı'ndaki evimizden, babamla birlikte, benim ilkokula kaydımı yaptırmak için çıkmıştık. O gün, babamın elimi tutan elinden, her zamankinden farklı bir duygusal ileti aldığımı hatırlıyorum. Bu tarifi mümkün olmayan iletiyi, yıllar sonra 39 yaşında profesör olduğum gün beni tebrik ederken de almıştım.

Eskiden Bakırköy'deki evlerin çoğu iki-üç katlı ve ahşap, tamamlayıcı kâgirdi. Evlerin arkalarındaki küçük bahçelerde erik, dut, yeni dünya, ayva gibi meyve ağaçları ile gül, taflan, leylâk, kartopu, kasımpatı gibi çiçekli ağaççıklar yetiştirilir, bahçe duvarlarına sarmaşık gülleri ve hanımelleri sardırılırdı. Bunlarla yetinilmez, her cumba, her pencere denizliği; kırmızı, pembe, mor, beyaz... türlü renklerde çiçekler açan saksı saksı sardunya, hasekiküpesi, menekşe, karanfil gibi süs bitkileriyle donatılırdı. Bakırköy'üm bir bahçe ıttırdı. O gün, sanki bir ilkbahar havası vardı. Pencerelerdeki tüm bitkiler, benim okullu olma yolunda ilerleyişim şerefine, en sıcak renkli ve en aromatik

Behramağa İlkokulu (28.05.1983, Ö. Aydın Atasoy arşivi). 1950-1960'larda, karşı sayfadaki 1966 tarihli hava fotoğrafında görüldüğü gibi, bahçe yolunun iki yanında, şimdi hepsi yok olan sık dikilmiş narin ağaçlar sıralanırdı. Sıraağaçların gövdeleri, dalları ve yaprakları bahçe kapısı ile bina arasında sanki bir galeri oluşturmuştu. Yukarıdaki fotoğrafın çekildiği tarihte, sıraağaçlardan, ikisi objektife yansıyan beş tanesi kalmıştı. Bu son beş ağaçtan ortadaki üçü ve binanın önündeki iki büyük çamdan eğik duranı, 1990-2000 yılları arasındaki zaman diliminde kesilmiştir. Giriş kapısının önünde yani sundurmanın altında 1960'ların ortasına kadar camekan vardı. Binaya girmek için önce camekanın merdiven başlarındaki kapılarından geçmek gerekirdi.

çiçeklerini açmışlardı. Her gün doymaksızın oyun oynadığım bu Arnavut kaldırımı sokaklardan bir solukta geçip, Behramağa İlkokulunun bahçe kapısına varmıştık.

O zamanlar, Bakırköy'de yerleşim, asasen, tren hattı ile deniz arasındaki Cevizlik, Zeytinlik, Sakızağacı ve Yenimahalle mahallelerinde yoğunlaşmıştı. Kuzeyinde, yani hattın öte tarafında, servili mezarlıklardan sonra Kartaltepe Mahallesi, köşkler, çiftlikler, meyve bahçeleri, bağlar, tarlalar, kırlar, kireç ve kireç taşı ocakları ile Osmaniye Köyü vardı. Batısında, Zeytinlik Mahallesi'ne komşu Ataköy 1. Kısım apartmanlarının yeni kazılan temel çukurları, yakın civarda terk edilmiş cephanelik, baruthane ve ispirtohane gibi askeri tesislerin yıkıntıları, Çavuşbaşı deresi, Ayamama deresi ve sazlıklar yer alırdı. Doğusunda, Yenimahalle'ye komşu Sümerbank Bez Fabrikası ve özel iş sektörüne ait mensucat fabrikalarından sonra, Çırpıcı deresi ve Veliefendi Çayırı

vardı. Bu küçük kazanın mahallelerinde herkes birbirini tanır; küçükler büyüklere saygı gösterir; büyükler küçükleri, oğlanlar kızları korurdu. Bakırköy'üm bir dünya güzellikti. Sokakta oynarken, bazen, okulun önüne giderdim. 1990'ların ilk yıllarına kadar yerinde duran dökme demir parmaklıklar arasından, çamlı, çiçekli, şirin mi şirin küçük bahçeyi cıvı cıvı sesler ve enerji yüklü koşuşturmalar ile şenlendiren beyaz yakalı siyah önlüklü öğrencileri hayranlıkla izlerdim. Bu siyah beyaz devinim, gözüme rengârenk görünürdü. Bir an önce büyüüp onların arasına katılmayı arzu ederdim. Onlar bana bir okul müstakbel arkadaşı.

İşte o gün gelmişti. Dökme demir bahçe kapısından içeri girip, iki yanında şimdi yok olan narin ağaçların sıralandığı dar yolda, tören kıtasının önünden geçerek gibi başlarımız dik göğüslerimiz kabarık, binanın 1960'lı yılların ortasına kadar varlığını sürdüren bir camekana sahip kapı

Behramağa İlkokulu ve çevresinin 1966 yılında havadan görünümü. Bahçe yolunun sırağağaçları şimdi yok. Kurucumuzun okulumuza bağışlamak için satın aldığını bu araştırmam sırasında saptadığım komşu boş arsada 1968 yılından beri devlet lisesi binası var. Huban Sokağı'nın ucundaki bahçe komşumuz olan tarihi konak yıkılıp yeniden yapıldı fakat mimari güzelliği kayboldu. Üzerinden sadece yaya geçilebilen ince ve zarif Taş Köprü 1986 yılında yıkılıp yok edildi. Taş Mektebin görkemli binası 2009 yılında yakıldı. Emektar Tahta Köprü'nün şimdi sadece adında tahta var. (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Planlama ve İmar Daire Başkanlığı Harita Müdürlüğü)

23 Nisan 1965 tarihinde çekilmiş fotoğrafta üçüncü sınıf öğrencilerinden altısı öğretmenleri Saber Demircan ile birlikte. Soldan sağa: Sevgi Topuzlu, Eda Uran, Nurdan Erteik, Meral Ulusam, Jale Yıldiran ve Melek Isıkan (annesinin eli omzunda), Bahçe yolunun iki yanı, sırağağaçları da içeren birer uzun çiçek tarhı şeklindeydi. Bu tarhta renk renk çiçekli bitkiler dikiliydi. Bahçenin tüm ön cephesini, dekoratif dökme demir parmaklıklar süslerdi. Dökme demir bahçe kapısının kanatları, birer bezeme motifli dökme demir sütuna takılıydı. (Fotoğraf, 1967 mezunu Melek Isıkan'dan temin edilmiştir).

sundurmasına doğru ilerlemeye başlamıştık. Binanın önünde, şimdi sadece bir tanesi duran, iki adet çam ağacı vardı. Bu küçük fakat şirin bina, dışarıdan bakıldığında, insanların yaşadığı evlerden farklı bir mimariye sahipti. Bizi giriş kapısına çıkaran beyaz mermer basamaklı merdivenleri ve sundurmanın çatısını destekleyen iki zarif dökme demir sütunu şimdi daha yakından görüyordum. Merdivenin üst başına geldiğimizde kolumu sütuna dolamış, üzerindeki bezeme motiflerini sevgiyle okşamıştım. Okulum bir saray görkemdi. Bugün, merdivenler ve sütunlar varlıklarını sürdürüyorlar. Okulumuzda okuyan her çocuğun minik ayakları, mezun olana kadar, bu emektar merdivenlerin mermer basamaklarından gözle görülemez parçacıklar kopararak onları aşındırıyorlar.

Önceki sayfada, okulumuzun ve çevresinin 1966 yılında çekilmiş bir hava fotoğrafını görüyorsunuz. İki yanında sıraağaçlar olan bahçe yolu ve çam ağaçları, aynen benim öğrenci olduğum dönemdeki manzarayı gösteriyorlar. Şimdi üzerinde lise binası olan komşu arsa boş. Aslında okulumuza ait olan bu büyük arsa; mahalle çocuklarının top oynadığı, çember çevirdiği, misket oynadığı, karda kaydığı ve kar topu oynadığı engebeli bir alandı. Bu engebelerin, İkinci Dünya Şavaşı (1939-45) yıllarında kazılan sığınakların kalıntılarından kaynaklandığını yeni öğrendim. Seyyar satıcıların okulun önüne gelmesi yasaklandığından ve bir bekçi amca bu yasağa uyulup uyulmadığını her gün denetlediğinden, mevsimine göre turşucu, dondurmacı, macuncu, pamuk helvacı, keten helvacı, elma şekerci, horoz şekerci, simitçi, leblebici ve gazozcular bu arsada satış yaparlardı. Hatta, bazen, üç ayak üzerinde duran bir ahşap kapalı kutu içindeki düzenekten dışarıya uzanan çıkırık kolunu elle çevirerek film oynatan seyyar sinemacılar bile gelirdi. 10 kuruş veren meraklılar, 15 saniye bile sürmeyen bu gösteriyi, kutunun üstündeki deliğe yerleştirilmiş okülere bir gözlerini dayayarak izlerlerdi. Bu boş arsa çocuklara bir lunapark eğlenceydi. Huban Sokağı'nın Hatboyu'na kavuştuğu yerdeki bahçe komşumuz olan konak, bugün, dışı eski görünümünde yeniden inşa edilmiş

olarak, biraz buruk, çokça donuk, ikinci sonbaharını yaşıyor. O zarif mimarının şiiri yeni yüzünde artık okunmuyor. Üzerinden sadece yaya geçilebilen ince ve zarif Taş Köprü 1986 yılında acımasızca yıkılıp yerine hantal bir beton köprü yapıldı. 2009 yılında yakılan Taş Mektebin* görkemli binası şimdi restore ediliyor. Emektar Tahta Köprü'nün şimdi sadece adında tahta var. Bakırköy'üm değeri bilinmeyen bir kitap mimari şiirdi.

Kayıt odasına girdiğimizde dikkatimi çeken ilk şey, pencerelerde fark ettiğim kalın dış duvarlar ve yüksek tavandı. Sonradan öğrendiğime göre yığma binanın dış duvarlarında kalın kesme taşlar kullanılmış. Kaydım yapılmış, başöğretmen Samiha Yücesan'ın hayırlı olsun dileğiyle uğurlanmıştık.

Perihan Öğretmenim

Okuldaki ilk günümüzü kimimiz ağlayarak, kimimiz gülererek ve kimimiz de şaşkınlık içinde geçirmiştik. Haftalar akıp giderken okulun havasının demir parmaklıkların dışındayken hayal ettiğim gibi olmadığını görmeye başlamıştım. Başöğretmen Samiha Yücesan'ın koridorda ve bahçede elinde altı yüzlü cetvel süsü verilmiş sopayla dolaşarak korku salması ve öğretmenlerin cetvelle ellere vurarak, kulak çekerek terbiye etme anlayışı beni son derece rahatsız etmişti. Şiddetli bir hayal kırıklığına uğramıştım. Okula ve derslere ilgim azalmıştı. Okuldan çantamı bile almadan kaçıp veya bir sokak ötedeki evimizden yalnız olarak çıkmışsam okula gitmeyip yandaki o büyük boş arsada oyun oynayarak vakit geçiriyordum. Okulun arsaya bakan tarafındaki pencerelerden görülebileceğimi düşünmüyordum bile. Öğretmenler beni üç-dört kez bu arsadan toplayıp elleri kulaklarımda okula götürmüşlerdi. Annem ile öğretmenler arasında okul hayatına uyum sağlayıp sağlayamayacağım konusunda sert tartışmalar yaşanmıştı. Okulum bana bir hapishane mahkûmiyetti.

* Halk arasında Taş Mektep adıyla anılan Bakırköy İlköğretim Okulunun binası ve yanı başından geçen tren hattı üzerindeki Taş Köprü, aslında, taştan değil tuğladan yapılmışlardır.

1900'ü yılların başında çekilen bir fotoğrafta, 1950'lerin sonuna kadar yaşayan şirin Bakırköy koyu, Kayıkhanе, balıkhanе, gazino, yalılar, konaklar, mahalleye adını veren asırlık sakız ağacı (burunda), berrak deniz ve pırl pırl gümüş balıklar. İri kumlu ve oval taşlı kumsalda renk renk, desen desen deniz kabukları, deniz yıldızları ve özellikle deniz minaresi aramak, otlayla gümüş balığı tutmak ve sığda yüzmek en büyük eğlencemdi. Şimdi bu doğal koyun ve anıların üzerinden silindirle ezilmiş asfalt yol geçiyor.

Bu sıralarda Samiha Hanım emekli olarak ayrılmış ve yerine Lütfü Balkan başöğretmen olarak atanmıştı.

Zorlu yıllardan sonra, okulumuza yeni atanan *Perihan Çapar* 'ın üçüncü sınıfına muhtemelen "Hoş geldin hediyesi (1)" olarak veridim ve hayatım değişti. Perihan Öğretmen sınıfı sanki büyülemişti. Her birimizin yeteneklerini keşfetmek ve gelişmesine yardımcı olmak için gereken uygulamaları büyük bir başarıyla yapıyordu. Çocuklara karşı sevecen bir insandı. Cetvelle vurmak, kulak çekmek şöyle dursun, bizleri azarlamazdı bile. Bana güven gelmiş, derslerime ilğim artmış ve okulumu sevmeye başlamıştım. O yaz, Perihan Hanım bana yardımcı ders kitapları kapsamında, Kanaat Yayınları arasında çıkan Ahmet Refik Altınay'ın *Tarih Öğreniyorum* ve Faik Sabri Duran'ın *Coğrafyada İlk Adım* adlı kitaplarını okumamı salık vermişti. Bu kitaplar bende okuma, öğrenme ve araştırmaya hevesi uyandırmışlardır. Beşinci sınıfta, mezuniyet ödevi olarak, Osmanlı İmparatorluğu döneminde yaptığımız tüm

savaşların tarihlerini, sebeplerini ve sonuçlarını özetlememi istemişti. Bir tabaka beyaz karton kullanarak hazırladığım poster, "*Destan yazmışsın, aferin çocuğum!*" diye övmüş, müdürümüz Lütfü Bey'e gösterip panoya asmıştı. Okulum artık bana bir yuva sıcaklığı.

Perihan Öğretmen'imiz, matematik dersinde sınıfta problem sorardı. Problemi çözüp getiren ilk üç öğrencinin defterlerine, dolma kalem ile büyük bir *D* harfi yazardı. Benim matematik defterlerimin her sayfası bu *D* harfleriyle süslenmişti. O defterlerimi saklamamış olduğuma, aklıma geldikçe üzülürüm. Perihan Öğretmen'im, bana, güvenilir bir insan olmayı da öğretmişti. O yıl, daha uzak bir mahalledeki yeni evimize taşınmıştık. Perihan Hanım, hekim olan eşi İsmet Bey ve benden birkaç yaş küçük oğlu Ahmet ile birlikte, yolumun üzerindeki bir evde oturuyordu. Yazılı sınav olduğumuz günlerde, kendisi derslerin bitiminde doğrudan evine gıtmeyecekse, sınav kâğıtlarını açık olarak bana verir ve evine bırakmamı

Behramağa İlkokulu 1960-61 öğretim yılı dördüncü sınıf öğrencileri ve öğretmenleri *Perihan Çapar*. Arka sırada soldan üçüncü Ömer Aydın Atasoy. İçinde poz verilen kum havuzu, sağ tarafta bir kısmı görülen toprağa gömülü uzun tahtalarla sınırlıydı. Bahçe kapısından içeri girerken sağ tarafta oluşturulan bu kum havuzunda atlayarak zıplayarak oynardık. (Ö. Aydın Atasoy arşivi).

isterdi. Ben de bu görevi üstün hizmet anlayışıyla yerine getirdim.

Perihan Hanım, beni kooperatif kolunda görevlendirmiş ve parasal sorumluluk yüklemişti. Sınıf arkadaşım Bilgin Akyol'un babası, postahane civarında açma, çatal, simit, sandviç, halka ve galeta üreten bir fırın işletirdi. Hâlen faal olan bu fırından (Akfırın Pastahanesi) gelen unlu mamulleri, teneffüslerde, okulumuzun yeni yapılan ek binasının zemin katındaki ahşap büfede satardık. Sandviç ekmeği 10 kuruş, halka 5 kuruş idi. Aldığım ve verdiğim her kuruşun hesabını tutmayı o günlerde öğrenmiştim. Bu büfe, okulun tarihinde bir ilktir. Ek bina yapılmadan önce, öğretmenler, kürsü çekmecelerinde bulundurdıkları şeker, çikolata, kurabiye gibi yiyecekleri teneffüslerde okul yararına satarlardı.

Aradan 49 yıl geçtikten sonra 2011 yılı Temmuz'unda Perihan Öğretmen'im

Edirne'de yaşamakta olduğunu öğrendim. Telefonda sesini duymak beni çok duygulandırdı. O günlerdeki bizleri bizden iyi hatırlıyordu. Benim hayatıma yön vermiş olduğunu dillendirmeye çalıştığımda "*Beni göklere çıkarıyorsun çocuğum!*" diyecek kadar mütevazıydı. Öğrencisi olduğumuz zamanlar da bize hep "*çocuğum*" diye hitap ederdi.

Sınıf Arkadaşlarım

E. Nihal Akaydın, Fatma Akın, R. Bilgin Akyol, Mustafa Aydın, Hayim (Viktor) Benhabib, Mustafa Çağlar, M. Salih Çalmabey, Hüseyin Çetinsaraç, Ayhan Demirbaş, Remzi Deşat, S. Tülay Erel, Vahdettin Gül, M. Azemin İşeri, Tükel İyol, Bilge Kayatunç, F. Şükran Kaydırak, Kenan Keskin, Melek Macit, A. Remzi Özkale, Ş. Melih Pattaban, M. Kurtuluş Şavur, Şerif Takiyeddin, Taciser Taşar, Nesibe Taşçı, Haluk Taşdelen, K. Nursen Tengan, Nihal Tuncel, Şemi Sağnak, H.

Jale Tunçel ve M. Adnan Yüced sınıf arkadaşlarımdı. Her birine sevgilerini gönderiyorum.

Medeni cesareti en gelişmiş arkadaşımız Viktor idi. Güzel ve olgun cümleler kurarak hep konuştuğunu anımsıyorum. Bu sevimli arkadaşımızın tek bir kusuru vardı. Ayakkabılarının çözülen bağlarını bağlayamaz. Perihan Öğretmen'imize bağlatırdı.

Resim-İş dersimiz kapsamında, belirli bir süre içinde evde yapmak üzere uygulama ödevleri verildi. Öğretmenimiz Perihan Hanım, bizden, istediğimiz bir objeyi yapıp getirmenizi istemişti. Verdiği sürenin bittiği gün, yaptıklarımızı sırayla öğretmenimize gösteriyorduk. Ben, kağıt hamurunu kum torbası üzerinde şekillendirerek küçük bir Atatürk büstü yapmıştım. Bir arkadaşımızın (Kenan?) objesi, ahşap bir Mısır piramidi idi. Bu ev mobilyası gibi cilalı, oymalı, bezemeli ve dört ayaklı minyatür piramidin bir de kapısı vardı. Perihan Öğretmen piramidi eline aldı. Minik kapıyı açması ile piramidi atarcasına kürsüye bırakması bir oldu. Yüzünde, şaşkınlık ile iklime arasında bir ifade belirdi. Piramidin içinden fravun mumyalı bir tabut çıkmıştı. Arkadaşımızın babası sanatkar bir marangozdu.

Özgeçmişim

1962 yılında pekiyi derece ile mezun oldum. Behramağa ilkokulu ve ilköğretmenin Sayın *Perihan Çapar* sayesinde ziyan olmayan yeteneklerin, sonraki tüm öğrenim hayatım boyunca gerekli itici gücü sağladı. İlkokula ve Perihan Öğretmen'ime, geri ödeyemediğim çok şey borçluyum. Onlara sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

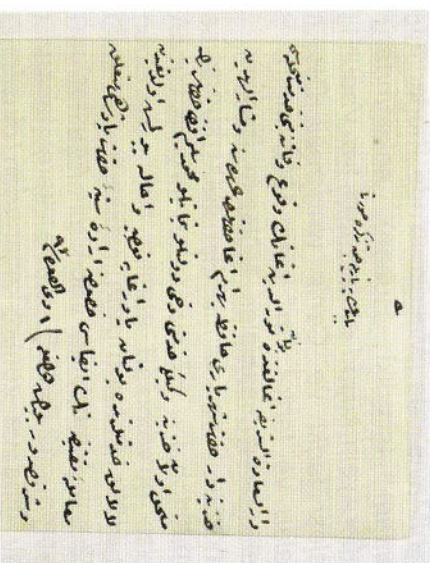
Bakırköy Lisesi orta ve lise kısımlarından sonra girdiğim İstanbul Teknik Üniversitesi Metalurji ve Malzeme Mühendisliği bölümünden 1973 yılında mezun oldum. Millî Eğitim Bakanlığı yurt dışı doktora bursunu kazanarak gittiğim İngiltere'deki Manchester Üniversitesinden 1979 yılında doktor (Ph.D.) unvanı aldım. Kanada'nın Queen's Üniversitesinde, doktora sonrası araştırmacı olarak bilimsel

proje gerçekleştirdim. TÜBİTAK'ta çalıştım. 1983 yılında doçent oldum. 1985 yılında üniversiteme geri döndüm. Almanya'nın Max-Planck Araştırma Enstitüsünde misafir bilim adamı olarak projeler gerçekleştirdim. 1989 yılında profesör oldum.

Zaman zaman Bakırköy'e gider, çocukluk ve gençlik dönemlerimi hatırlatan izler ararım. Bunlardan bugüne kalanlar, hiç yok denecek kadar azaldı. Bakırköy'ümüzün, geçirdiği beşerî, idarî ve mimari şoklardan nasıl etkilendiğini anlatmayı başka bir yazıya bırakarak, şimdi sizi okulumuzun Osmanlı İmparatorluğu döneminde götürmek istiyorum.

Hâfız Behram Ağa

Tahminen 1830'lu yıllarda *Sudanlı* bir oğlan çocuğu köle tacirleri tarafından kaçırlır. Osmanlı Sarayına satılır. Burada, *Behram* adı verilir, eğitilir, yetiştirilir. Zekasıyla dikkat çeker. *Harem-i Hümayun* ağası olur. Sultan Abdülaziz zamanında, bazı saray entrikalarına karıştırdı, 1864-65 yıllarında Suriye Şam'da sürgün hayatı yaşar. Burada parasız kaldığından Saraya dilekçe yazarak maaş bağlanmasını ister. Gelen yanıt ilginçtir. "*Harem-i Hümayun'dan muhraq Şam'a neyrolunan Behram Ağa'nın maaş tahsis talebinin reddedilerek mahallinden münasip bir şey'in verilmesi*". Sürgün yıllarında Suriye Haleb'deki Rufâî Tarkatından hâfızlık icazetnamesi alır.

Hâfız Behram Ağa'nın Dârü's-sâ'âdetü's-şerife ağalığına atanması (5 Ekim 1880).

Abdülhamid, padişah olunca, Ağa'yı kız kardeşi Cemile Sultan'ın başağası yapar. Başmusâhib ve hazine-dar-ı şehriyârî olur. 1880 yılında Padişah II. Abdülhamid tarafından dârüssaade ağalığına atanır.

Tarihçiler, *Hâfız Behram Ağa* 'yı, döneminde, padişah'tan sonra Sarayın en etkili kişisi olarak kaydetmişlerdir. Kastamonu Cide'deki kömür madeninden Arabistan Cidde 'deki un fabrikasına kadar birçok işletmenin sahibi olmuştur. Ağa'nın terekesindeki emlak ve arazilerin listesi sayfalar doldurmaktadır.

Behramağa İlköğretim Okulunun Tarihçesi

Devlet salnâmelerine göre, 1883 yılında İstanbul'da toplam 245 adet *Mekteb-i İbtidâ'î* 'de 13578 öğrenci eğitim görmektedir. İlköğretim birer yıllık dört sınıflıdır ve öğrenciler sabah'tan akşama kadar okulda kalırlar. Bakırköy'de Türk okulu yoktur. *Hâfız Behram Ağa* bu açığı görür. 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nin 129'uncu maddesine göre "*Mekatib-i hususiye... efrad ve eşhastan biri canibinden ücretli ve ücretsiz olarak ihdas ve tesis olunan mekteplerdir ki, bunların mesarifat ve muhassasatı müessisleri tarafından veyahut merbut oldukları vakıfları canibinden idare ve rüyet kılınır.*"

Osmanlı tapu kayıtlarına göre; "*Devletli inayetli Darüssaade Ağası Behram Ağa Hazretleri*", 1883 yılı Nisan/Mayıs'ında, Makriköy'ünde, hududu "*Hamam (şimdiki Huban) sokağında tarafları yeni küşâd olunan tarik ve Vapur İskeleyi tariki ve Canik ve İsmail Bey tarlaları ve tarik-i âm*" olan 1000 metre karelik tarlayı, sahipleri Mülazım İbrahim Efendi ve Sütçü Dimitri'den 4000 kuruşa satın alır.

Hâfız Behram Ağa, yaklaşık olarak 1883 yılı Mayıs'ı ile 1884 yılı Ağustos'u arasında, 12.6x16.5 metre kare taban alanlı giriş ve zemin katlarından oluşan okul binasını yaptırır. İnşaatin dış duvarlarında, İstanbul'un diğer tarihî yapılarındaki gibi, jeolojik zamanlarda deniz çekilmesiyle çökelen Bakırköy kireç

taşı (mactra fosilli kalsiyum karbonat) kullanılır. Yaklaşık 65 cm kalınlıkta kesilmiş kireç taşı blokları, Kartaltepe ve Osmaniye mahallelerindeki, bugün çukurlarına binalar inşa edilmiş kireç taşı ocaklarından sağlanmış olmalıdır. İç duvarlar tuğladan, tavan ve çatı ise tamamen ahşap olarak inşa edilir. O günlerdeki genel koşullar nedeniyle, elektriği ve akar suyu olmayan, odun sobalarıyla ısıtılan bir yarı-kâgir yapıdır bu. Su ihtiyacı, bahçenin Hatboyu tarafındaki sınırının orta noktasına yakın bir konumdaki kuyudan sağlanır. Yedi birimden oluşan öğrenci tuvaletleri arka bahçededir. Binanın dar cephesindeki sundurmalı ana kapıdan bir sofaya girilir. Solda müdür odası ve sağda öğretmenler odası vardır. Sonra, biraz daha büyükçe, karşılıklı birer derslik vardır. Devamında ise, binanın arka köşelerini kapsayan, ortak duvara göre simetrik kapıları kesik köşelerinden sofaya açılan, birbirine bitişik iki büyük derslik vardır. Bu iki büyük

Okulumuzun isim değişiklikleri

A) Osmanlı Dönemi

- 1) *Makriköy Mekteb-i İbtidâ'î-i Behramî* (Dört sınıflı) (1884-1889)
(Bakırköy Behramiye İlk Okulu)
- 2) *Makriköy Mekteb-i İbtidâ'î-i Hamîdî* (Dört sınıflı) (1889-1902)
(Bakırköy Hamidiye İlk Okulu)
- 3) *Makriköy İnas Mekteb-i Rüşdî-i Hamîdî* (1902 - 1920?)
(Bakırköy Hamidiye Kız Orta Okulu)
(Kızlar için dört sınıflı *ibtidâ'î* kısmı var)

B) Cumhuriyet Dönemi

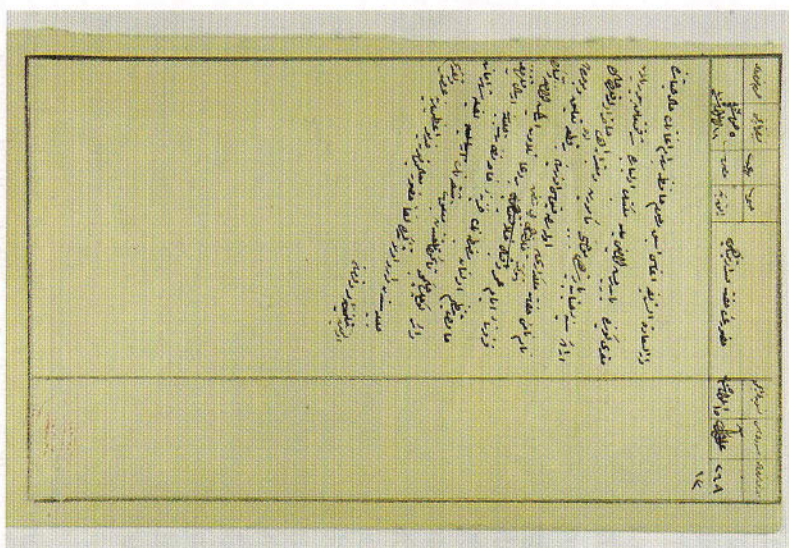
- 4) *Bakırköy 3. İlkokul* (Üç sınıflı: 1., 2., 3.) (1920? - 1953)
- 5) *Bakırköy 3. İlkokul* (Beş sınıflı) (1951 - 1956)
- 6) *Bakırköy Behramağa İlkokulu* (Beş sınıflı) (1956 - 1997)
- 7) *Bakırköy Behramağa İlköğretim Okulu* (Sekiz sınıflı) (1997- ...)

derslikten dışa açılan birer kapının önlerindeki merdivenlerle arka bahçedeki tuvaletlere inilir.

Okulumuz 1884 yılı Eylül'ünde *Mekteb-i İbtidâî-i Behramî* (Behramiye İlk Okulu) adıyla açılır. Dönemin gereği olarak dört sınıflı eğitim yapılır. Öğrenime başlayan kız ve erkek öğrencilerin toplamı altmış kadardır. İlk öğretmenler arasında *Hâfız Behram Ağâ'nın* dostu, bir dönem Bakırköy'de yaşamış ünlü yazar Ahmed Rasim de vardır. Ahmed Rasim, ilkokullarda okutulmak üzere, Yeni Usul Muallim-i Sarf (Yeni Usul Dilbilgisi Öğretimi), Yeni Usul Muhtasar Sarf-ı Türkî (Yeni Usul Kısa Türkçe Dilbilgisi), Yeni Usul Sarf-ı Farsî (Yeni Usul Farsça Dilbilgisi), Resimli Küçük Tarih-i Osmanî (Resimli Küçük Osmanlı Tarihi) ve Tarih-i Muhtasar-ı Beşer (İnsanlığın Kısa Tarihi) gibi kitaplar yazmıştır. Bu kitapların bir kısmı, okulumuzdaki öğretmenliği sırasındaki verdiği dersler için hazırladığı notlardan oluşmuştur.

Öğretmen ve müstahdem maaşları dahil tüm giderleri ödeyen *Hâfız Behram Ağâ*, 6 Ekim 1884 tarihinde okulun yanındaki 2216 metre karelik arsayı da satın alır. Bu arsaya gelir sağlayıcı dükkân vesaire yaptırmayı ve bunların tümünü okula devretmeyi plânlarken 12 Ağustos 1887 tarihinde vefat eder. Beşiktaş ilçesi Maçka semtindeki Şeyh Mezarlığına defnedilir*. Eğitimin aksamaması için, okulumuza, Hazine-i Hassa tarafından ayda 600 kuruş ödenek tahsis edilir. 27 Eylül 1889 tarihli bir belgeye göre, okulumuzun kapısına törenle *Mekteb-i İbtidâî-i Hamidî* (Hamidiye İlk Okulu) yazılı bir levha asılır. Bu tören, âdet olduğu üzere, II. Abdülhamid'in tahta çıkışının (cülus) yıl dönümünde yani 31 Ağustos 1889 tarihinde yapılmış olmalıdır.

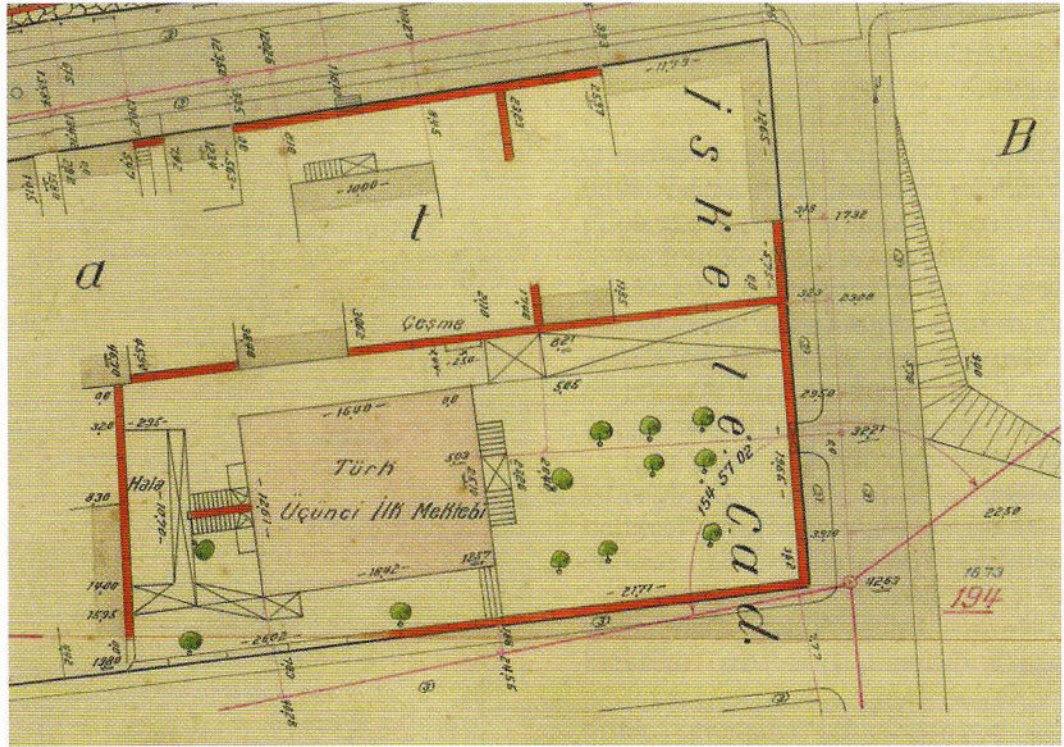
* Bugün memneleri ve kitabeleri kırılmış, etrafa dağılmış, toprak altında kalmış, harap hâdeki bu mezarlıkta uzman Murat Serdar Saykal ile birlikte yaptığımız uzun araştırmada *Hâfız Behram Ağâ'nın* kabrini bulamadık. Bugün mezarlığın karşısındaki İstanbul Teknik Üniversitesi'nce kullanılan Maçka Karakolhanesi ve Silahhanesi ile Süleyman Seba Caddesi'nin kısmen bu mezarlık üzerine inşa edildiği olabileceğini de dikkate almak gerekmektedir.

Belge: T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Dahiliye Nezareti Mektubi Kalemi (DH.MKT), Dosya No.:1662, Gömlek No: 57. Hicrî 5 Safer 1307 (Milâdî 1 Ekim 1889). (Özü: Sabık Dâ'irü's-sa'âdetü's-şerife Ağası merhûm Hâfız Behram Ağâ'nın hayatta iken Makriköy'ünde yaptırmış olduğu mektebin kapusu üzerine, me'mûrîn ve mü'teberân-ı ahâli hâzır oldukları hâlde ve dualarla Mekteb-i İbtidâî-i Hamidî yazılı levha asılması). (Bu belgenin Arşiv Uzmanı Ramazan Tuğ tarafından yapılmış Lâtin harflerine transliterasyonu, Ö. Aydın Atasoy arşivinde mevcuttur).

Hâfız Behram Ağâ'nın vârisi olmadığından, Padişah II. Abdülhamid, 1892 yılında, onun tüm mal varlığı ile birlikte, okul binasını ve arsalarını kendi üzerine kaydettirir.

1902 yılında, okula kayıtlı öğrencilerin sayısı otuz üçe düşer. Bu durumda, II. Abdülhamid'in cülusunun 25. yıl dönümü nedeniyle 1901 yılında Bakırköy'de eski Girit başmüddeiummisi merhum Hamdi Bey'den eşine kalan ev Maarif Nezaretince kiralanarak açılan İnas Rüşdiyesi (Kız Ortaokulu) binasının fiziki yeterliliği ve köyün o günler için ulaşımı zor bir yerinde bulunması da dikkate alınarak, okulumuzun *İnas Mekteb-i Rüşdî-i Hamidî* (Hamidiye Kız Orta Okulu) adıyla kız

Okulumuzun Bakırköy 3. İlkokul adıyla anıldığı erken Cumhuriyet dönemindeki, 1959 yılına kadar önemli bir değişikliğe uğramayan genel vaziyet plânı. Ek bina henüz yapılmamış. Bahçenin Hatboyu tarafındaki sınırının orta noktasında bir çeşme var. Arka bahçedeki tuvaletlere, giriş katının arka tarafındaki iki derslikten dışa açılan birer kapının önlerindeki merdivenler inilip sundurmalardan geçilerek gidilirmiş. Merdivenlerin arasındaki duvar, kız ve erkek öğrencileri ayrı yönlendirmek için yapılmış olmalıdır. Ayrıca, zemin katın güneybatı köşesinin Niyazi Bey Sokağı'na bakan tarafındaki bir kapıdan da tuvaletlere ulaşım sağlanmış. (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı)

ortaokulu olmasına karar verilir. Mevcut otuz üç öğrenciden kızlar, binamıza yerleşen kız ortaokulunun *ibtidâ'i* (ilk) kısmında öğrenime devam ederler. Erkek öğrenciler ise, Taş Köprü karşısındaki, Maarif Nezaretince satın alınan Kont Alleon köşkünde, 1901 yılında açılan *Hamidiye Zükûr Merkez Rüşdiye Mektebinin* (Hamidiye Erkek Merkez Orta Okulu) *ibtidâ'i* kısmına nakledilirler. Erkek öğrencilerin nakledildiği bu okul, 2009 yılında yanan binası hâlen restore edilmekte olan, Cumhuriyet döneminde önceleri Bakırköy 1. İlkokul ve son olarak Bakırköy İlköğretim Okulu adlarını alan, halk arasında Taş Mektep denilen okuldur.

Cumhuriyet döneminde, 1924 yılında çıkan 430 ve 431 sayılı kanunlarla II. Abdülhamid'in tüm emlâkiyle birlikte mülkiyeti millete devredilen okulumuzun adı, *Bakırköy 3. İlkokul* olmuştur. Bu dönemde Türkiye'de ilköğretim birer yıllık beş sınıfa çıkarılmıştır. Bu durumda, bugünkü ek bina henüz inşa edilmediğin-

den, okulumuzdaki derslik sayısı yetersiz kalmıştır. Sorun, öğrenciler, ilk üç sınıfı okulumuzda ve son iki sınıfı ise o zamanlar Bakırköy 1. İlkokul adıyla anılan bugünkü Bakırköy İlköğretim Okulunda (Taş Mektep) veya 1930 yılında açılan ve o zamanlar Bakırköy 2. İlkokul adıyla anılan bugünkü Bakırköy Kartaltepe İlköğretim Okulunda okutulmuş-tür. Bu durum 1953 yılına kadar devam etmiş, 1951 yılı girişliler beş sınıfın tümünde okulumuzda öğrenim görerek 1956 yılında mezun olmuşlardır. Okulumuz, 1956 yılında *Behramağa İlkokulu* ve 1997 yılında ilköğretimin birer yıllık sekiz sınıfa çıkarılmasından sonra *Behramağa İlköğretim Okulu* adlarını almıştır.

Saptayabildiğim diğer idari ve fiziki gelişmeleri, burada belirtmekte yarar görüyorum:

1908 yılında öğrencilerde kızamık hastalığı görülmesi nedeniyle, Makriköy

İnas Rüşdiyesinin (yani, okulumuzun) 8-18 Nisan arasında 10 gün süreyle tatil edilerek fennî temizlik yapılmasına karar verilmiştir.

1950 yılında İstanbul Defterdarlığı, okulumuzun bina ve arsasının mülkiyetinin hazineye devredilmesi isteğiyle, bu mülkiyete sahip olan İstanbul İl Özel İdaresi aleyhine dava açmıştır. İki yıl süren mahkeme sonunda bu istek reddedilmiştir. Okulumuzun Bakırköy Tapu Müdürlüğündeki dosyası, bu dava nedeniyle gönderildiği mahkemeden geri gelmemiştir.

28 Kasım 1955 tarihinde kopan fırtınadan okulun çatısı uçmuştur. Bazı eski fotoğraflardan ve teknik tespitlerden, Cumhuriyet döneminde, okulumuzun binasının dış duvarlarının üzerine çepeçevre 70-80 cm yükseklikte duvar eklendiği anlaşılmaktadır. Derslik sıkıntısını gideren ek bina, bazı belirtilere ve tanıklıklara göre müdür Lütfü Balkan döneminde 1959 yazında inşa edilmiştir. Bu sırada, eski binanın iç duvarları yeniden dizayn edildiğinden, girişteki sofa ortadan kalkmış, ek binanın sonuna kadar uzanan dar bir koridor oluşmuştur. Müdür Erol Gültekin döneminin (1990-2008) ilk altı-yedi yılı içinde, binanın zamanla eskiyip harap olan ahşap tavanı yıkılıp 30 cm kadar aşağıdan betonarme tavan yapılmış, kömür sobaları kaldırılıp merkezî sistem kalorifer tesisatı döşenmiş, bahçenin dökme demir parmaklıkları sökülüp yerine betonarme duvar yapılmış, Niyazi Bey Sokağı tarafındaki bahçeye kızlar tuvaleti inşa edilmiş, bahçe zemini asfaltlanmış ve konferans salonundaki sahnenin ahşap tabanı sökülüp betonlanmış.

Ünlü Mezunlarımız

Bu bölümde, bu araştırmada saptanabildiğince, bilim, edebiyat ve sanatta ulusal ve/veya uluslararası düzeyde önemli başarılarla ulaşmış, yetkin kurumlarca ve/veya geniş halk kitlelerince tanınmış Behramâğalıları, okulda öğrenci oldukları son yıla göre sıralanarak tanıtılmıştır. 1941-1944 yılları öğrencisi, Hürriyet gazetesi yazarı **Doğan Uluç**; 1942-1945 yılları öğrencisi, Brown Üniversitesi Senfoni Orkestrası birinci kemani olmuş,

satrançta Amerika Birleşik Devletleri *expert* derecesine sahip, Türkiye'de olasılık kuramında akla gelen ilk bilim adamlarından, inşaat mühendisi (İTÜ) Prof. Dr. **Uluğ Çapar**; 1945-1948 yılları öğrencisi, Mimar Sinan Üniversitesi (MSÜ) seramik bölümü mezunu ressam **Mehmet Muhsin Kut**; 1949-1952 yılları öğrencisi, MSÜ resim bölümü mezunu tiyatro sanatçısı **Ahmet Cihat Tamer**; 1956 mezunu, yazar, şair, dinler uzmanı **Osman Aytun(ç) Altındal**; 1958 mezunu, 1964 yılında ilk kez merkezi sistemle yapılan üniversitelere giriş sınavında (ÖSS) Türkiye birincisi, kimya mühendisi merhum **Ahmet Ruşen Omak**; 1963 mezunu, gökdelenler mimarı (MSÜ) Prof. Dr. **Barbaros Mehmet Sağdıç**; 1970 mezunu, film yönetmeni, fotoğraf sanatçısı, elektrik mühendisi (Boğaziçi Üniversitesi) **Nuri Bilge Ceylan**.

Sonuçlar

Okulumuzun tarafımdan yazılan kuruluş tarihçesi, 10 Haziran 2011 tarihli Cumhuriyet gazetesi Bilim Teknoloji dergisi ile okulumuzun internet sitesi ve dergisinde yayımlanmıştır. Bu tarihçeden yapılan çerçeveli bir poster, müdürümüz Sayın Mustafa Kültür tarafından okulumuzun koridoruna asılmıştır. Hürriyet gazetesinin 15 ve 25 Ocak 2012 tarihli sayılarında, yazar Nuran Çakmakçı ve Behramâğalı yazar Doğan Uluç, okulumuzla ilgili yazılar yazmışlardır. 24 Kasım 2011 Öğretmenler Günü'nde tarafımdan öğretmenlerimize okulumuzun tarihiyle ilgili bir sunum yapılmıştır. Mezunlar ilk kez organize olarak 18 Aralık 2011 ve 15 Ocak 2012 tarihlerinde okulda toplanmışlar, tarafımdan yapılan araştırma sonuçlarıyla ilgili sunumları izlemişler ve okul anılarını paylaşmışlardır. Ayrıca, Facebook internet ortamında, çoğunluğu 1940-1950-1960'lı yıllardan, bugün itibarıyla 72 kadar mezunumuzun üye olduğu *Bakırköy Behramâğa İlkokulu Mezunları (1885-1997)* adlı bir sosyal paylaşım sayfası açılmıştır. Mezunlarımız, yüreklerinin derinliklerinde yarım yüzyıl gizledikleri dönülemez günlerin özlemini bir nebze olsun gidermek için 1 Nisan 2012 Pazar günü limonatalı sohbet toplantısında buluşmuşlar ve her yıl